

A Zöld Megállapodás: Kutatás a környezettudatosságról, és a mezőgazdasági csomagolóanyagokról

RÁKÓCZI Attila¹, VIGH Zsolt²

¹Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Vidék- és Területfejlesztési Tanszék, Szent István Campus
Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100; e-mail: rakoczi.attila@uni-mate.hu

²Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, Környezettudományi Doktori Iskola
Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100; e-mail: vighzsolti10@gmail.com

Kulcsszavak: Green Deal, környezettudatosság, mezőgazdasági csomagolóanyag, természet- és tájvédelem

Összefoglalás: Kutatásunk a tájvédelem kapcsán egy határterületet tárgyal. Célunk, hogy felmérjük az emberek hozzáállását az Európai Zöld Megállapodás stratégiai céljainak megvalósításához. Ehhez két irányú kutatást végeztünk. Megvizsgáltuk az emberek véleményét a környezettudatos magatartáshoz, szelektív hulladékgyűjtéshez, a mezőgazdasági hulladékok visszaváltásával kapcsolatban. A témánkhöz fűződően van jelenleg is működő kialakult gyakorlatok (pl. a CSEBER rendszere), ám mi a kutatásunk során a gazdák hozzáállását mérnénk föl elsődlegesen. Ennek okán interjúkat készítettünk mezőgazdasági tevékenységet folytató személyekkel, hogy feltárjuk, mi a véleményük a mezőgazdasági csomagolóanyagok használatáról fenntarthatósági szempontból. Céljainak elérése érdekében két módszert alkalmaztunk. Egy nyitott kérdőíves felmérést végeztünk a Google Űrlap alkalmazás segítségével. Másrészt kvalitatív kutatással, félig strukturált mélyinterjúk segítségével tártuk fel a megkérdezettek álláspontját. Kutatásunk eredményeit megvizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy az érintettek témához való hozzáállása pozitív, a környezettudatos magatartásnak, szelektív hulladékgyűjtésnek több támogatója van, mint akik ellenzik e tevékenységet. Meghallgatva a gazdák gondolatait a legtöbben pozitívan állnának hozzá a mezőgazdasági csomagolóanyagok újrahasznosításához, viszont tisztában vannak ennek a tevékenységnek korlátaival (vegyszereket, növényvédőszeret tartalmazó csomagolások veszélyeivel), gyakorlati applikációjának nehézségeivel.

Bevezetés

A legtöbben többnyire csak a fogyasztói csomagolást képzelik el a „csomagolás” fogalmát illetően. Pedig a gyűjtő- és szállítási csomagolások is jelentős szerepet játszanak az életünkben. A mezőgazdaságban is ki kell emelni a hatalmas mennyiségű, széles választékú csomagolóanyag igényt is. Ráadásul ezen anyagok a tájban elhagyva, illegálisan elhelyezve ártalmasak lehetnek a környezetre, természetre, és tájsebekké is válhatnak. A zöldség és gyümölcs csomagolásától a kertészeti termékek csomagolásáig, a borcsomagolástól a vetőmagok csomagolásáig érzékelhető mennyire szerteágazó a kereslet. Az agrárium pozíciója az elmúlt évtizedek során jelentősen megváltozott.

Korábbi jó gyakorlatok közül megemlíteném a Csomagolóeszköz Begyűjtési Rendszer (CSEBER) tevékenységét, mely intenzitása szélesedik a kiürült növény védőszeres göngyölegek kötelező elkülönített gyűjtése, begyűjtése kapcsán. A nyári és téli gyűjtési időszakon kívül egyes gyűjtőhelyeiken már tavasszal, illetve ősszel is lehetőség van göngyölegek leadására (CSEBER, 2024).

A CSEBER létrehozása 2003-ban a növényvédőszer-gyártók képviselőinek együttműködésének köszönhetően megalakult, ez a növényvédő szerrel szennyezett göngyölegek speciális visszagyűjtési rendszere Magyarországon. Az elmúlt 20 évben összesen 25 000 tonna növényvédő szerrel szennyezett göngyöleget adtak le a gazdálkodók a CSEBER gyűjtőhelyeken. A CSEBER együttműködő partnerei a Magyar Növényvédelmi Szövetség, (NSZ), a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK), a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara (MNMNK), a Gabonatermesztők Országos Szövetsége (GOSZ) és a Vetőmag Szövetség. További támogatóik a MAGOSZ és a FruitVeB. Európa-szerte kapcsolatban állnak a hasonló gyűjtőszervezetekkel és tagjai a CropLife Europe Container Management munkacsoportjának. Több mint 150 gyűjtőhelyre vihetik vissza a göngyölegeket (Agrofórum Online, 2024).

Európai Bizottság szintén 2030-ra tervezi a klímasemleges a zöldségek és gyümölcsök csomagolásának bevezetését és már korábbi stratégiai terveiben is kiemelte a mezőgazdasági hulladékok, csomagolóanyagok feldolgozását.

„A Bizottság arra biztatja a nemzeti és regionális hatóságokat, hogy... vegyék fontolóra kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek alkalmazását különösen azzal a céllal, hogy ösztönözzék a környezetbe jutott halászeszközök összegyűjtését és a mezőgazdasági műanyagok újrahasznosítását...(EB 2018)”.

„Az új intézkedések célja az EU-ban használt csomagolás biztonságosabbá és fenntarthatóbbá tétele azáltal, hogy minden csomagolásnak újrahasznosíthatónak kell lennie, minimálisra csökkentik a káros anyagok jelenlétét, csökkentik a szükségtelen csomagolások számát, fokozzák az újrahasznosított anyagok felhasználását, valamint javítják a begyűjtést és újrahasznosítást (EP 2024)”.

Hangsúlyoznám, hogy a döntéshozók állásfoglalása erősen befolyásolva volt a zöld megállapodás által. Ez csak a kezdete azoknak a tevékenységeknek, amivel az Európai Unió el akarja érni célkitűzését, hogy 2030-ra minden műanyag csomagolás újrahasznosítható legyen.

„...A műanyagokra vonatkozó európai stratégia erre épül majd, hogy 2030-ra minden műanyag csomagolóanyag költséghatékony módon újrafelhasználható vagy újrahasznosítható legyen... (EU Strasbourg 2018)”

Kutatásunk célja, hogy felmérjük a lakosság és a mezőgazdászok témához való viszonyulását, a környezettudatos magatartáshoz, szelektív hulladékgyűjtéshez köthető attitűdjüket, ezzel is támogatva a döntéshozók és jogszabály alkotók munkáját a zöld megállapodás célkitűzéseinek elérésében és a szükség szerinti módosításában.

Anyag és módszer

A kutatásunk adatait Békés vármegyében, illetve különböző internetes közösségi médiafelületein keresztül gyűjtöttük össze. Az interjúkat Békés vármegyei lakosok körében készítettük. A vármegye a Dél-Alföldi régióban található, székhelye Békéscsaba. Területe 5631,05 km², 9 járása van (békéscsabai, békési, szeghalmi, gyomaendrődi, szarvasi, orosházi, mezőkovácsházai, gyulai, sarkadi). 2022-ben körülbelül 315 000 fő élt Békés vármegyében 56 fő/km² népsűrűséggel (KSH 2013, KSH 2018, KSH NÉP 2022).

A kérdőívet a Google Űrlap kérdőív szerkesztőjében állítottuk elő, és több közösségi médiafelületen osztottuk meg linkmegosztás módszerével (bárki, aki a linket birtokolja ki tudta tölteni a lezárás időpontjáig).

Kvalitatív kutatásunk során 5 fővel készítettünk félig strukturált mélyinterjút. Az interjúhoz egy előre nyomtatott kérdéseket tartalmazó adatlapot használtunk, az interjú felépítését Heltai és Tarjáni (1999) könyvében leírtak módszertanára alapozva készítettük el. Az interjúkat 2024 tavasza során készítettük. Az elkészült interjúkat kvantitatív értékelés, tartalomelemzés alá vontuk Babbie (2003) és Newing (2011) könyveikben leírt módszertani javaslatok alapján. Mind a két adatgyűjtési tevékenység során fókuszunk a visszaváltási folyamatok, illetve a műanyagokhoz köthető hozzáállás volt. Az interjúk hossza 45–60 perc hosszúságú volt, szó szerinti átirat nem készült róluk. Hazánkban kialakultak korábbi gyakorlatok is a témában, melyek adatpontként szolgálnak a kutatásunk során. Ugyanakkor célunk a gazdák hozzáállásának, attitűdjének a felmérése volt.

Eredmények

A kérdőívet 113-an töltötték ki 2023. július 28 és 2023. augusztus 20-a között. A kitöltők 72%-a nő és közel 28%-a férfi volt, továbbá a korosztályonkénti eloszlása változatos volt. Legtöbben a 41–50 (33%) korosztályból töltötték ki, ezt követően volt a 31–40 (~26%) és az 51–60 (közel 19%) év közötti korosztály kategóriája.

A maradék kitöltők életkor szerinti besorolása a következők alapján történt: 61–70 (~közel 10%), 21–30 (~11%), 18–20 és 71–80 (mindkettő ~1). Megfigyelhető továbbá, hogy a 81–90 és 91–100-as korosztályból senki nem vett részt a kérdőív kitöltésében.

A válaszokból kiemelhető, hogy a kitöltők kétharmada odafigyel a környezettudatosságra vásárlásai során, igyekszik környezetbarát módon cselekedni, ez egy kifejezetten kedvező arány. A kitöltők csak ~11%-a érdektelen a környezettudatos vásárlási magatartással kapcsolatosan, illetve ~14%-a külső tényezők miatt nem képes hasonló cselekedetekben részt venni.

A szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatos magatartást mutatja be a korábbi eredményekhez hasonló megfigyeléseket mutat ki, több mint 75%-a a válaszadóknak környezettudatos otthonában (~79%). Mivel itt a kérdőív kitöltők indokolhatták válaszukat (ha igen - ha nem, miért?) kitérünk ezeknek az eredményeire is.

A 113 kitöltő közül 94-en indokolták válaszukat 19-en pedig tartózkodtak a válaszadástól, ebből 69-en pozitív válasz okán és 25-en negatív indoklás okán osztották meg véleményüket. Ezeket az adatokat további alkategóriákba is besorolhatjuk:

"Ha igen, miért?" pozitív vélemény három alkategóriájú besorolása: környezetvédelem (28 fő), hulladékgyűjtés és fenntarthatóság (37 fő), teljeskörű, hosszú indoklás kategóriája (4 fő).

"Ha nem, miért?" negatív vélemény két alkategóriájú besorolása: fenntarthatósággal kapcsolatosan közönyösség (9 fő), külső tényező okán nem tud környezettudatosan cselekedni (14 fő)

Az interjúban résztvevő öt személy pozitívan állt hozzá a témához, szívesen osztották meg a véleményüket a mezőgazdasági csomagolóanyagokkal kapcsolatosan.

Elsőként a mezőgazdasági csomagolóanyagok visszaváltásának előnyeiről és hátrányairól beszéltek, itt a legtöbben ezt egy létező, pozitív tevékenységként, de felettébb komplikált lehetőséggént mutatták be a mezőgazdasági csomagolóanyagok visszaváltásának folyamatait.

Én mezőgazdasági oldalról közelíteném meg, akármennyire is szeretném környezetbarát oldalról megközelíteni akár műanyag, akár PET palack, akár eldobható csomagolású anyagok számát, ezt nagyon nem tudom megtenni, mert egyrészt a vegyszerek csakis kizárólag polipropilén dobozban és palackban van. Nyilván ezeknek összegyűjtése veszélyes hulladék, tehát ezeket vissza kell szállítani, de ezzel is hulladékot állítok elő..." /Lénárt, 43 éves/

„(csomagolóanyagok visszaváltásával kapcsolatosan)...Jó ötlet, meg kell próbálni, hátha több embernek jó lesz..." /Zsuzsa, 44 éves/

"... Ez nagyon jó, leginkább gyakorlati részében érdekes, bizonyára nagyobb cégek részéről meg is valósulhatna, érdekes lenne kisebb mezőgazdaságok körében, amikor visszaváltásának minden olyan csomagolóanyagot, ami a környezetre veszélyes..." /Diána, 40 éves/

"... a visszaváltás alapvetően jó kiindulási alap lehet, hogy a környezetbarát gondolatok és tevékenységek elterjedjenek, habár nagy problémát jelentenek a költségek a nem újrahasznosítható csomagolóanyagok még mindig olcsóbbak, mint az akár többször is újrahasznosítható anyagok jelenleg, lehet olyat kéne bevezetni, mint a palackoknál..." /Péter, 43 éves/

A legelterjedtebb mezőgazdasági csomagolóanyagokkal (Big Bag; magok, védőszerek és műtrágya tárolására használatos zsákok...) kapcsolatosan milyen lehetőségeink vannak ezeknek újrahasznosításával kapcsolatosan az alábbi véleményeket osztották meg velem:

"... A másik meg a műtrágyázás során az ügynevezett big bag zsákok jelentős száma, a fél és egy tonna közötti zsákokkal problémák vannak, ezek egyutas zsákok, úgy lehet kinyerni belőlük a műtrágyát, hogy fogja az ember és kivágja... Ezek bődületes mennyiségű hulladékok..." /Lénárt, 43 éves/

"...Vannak törekvések arra, hogy környezetbarátak legyenek (a csomagoló anyagok), van egy sürgetés úgy érezzük, hogy minden újrahasznosítható legyen..."

"... Egy vegyszeres tartóra gondolva, hát az egyáltalán nem barát, esetleg a papírból készült vetőmag zsákok környezetbarátok, de például a gabonánál azok a nagy műanyag zsákok, Big Bagek nem környezetbarátok, habár ha eleve belegondolunk a csávázott vetőmagok zsákjai is bizonyos mértékben szennyezettek nem lehet őket újrahasznosítani..." /Diána, 40 éves/

"... A csomagolóanyagoknál azt vettem észre, hogy a csomagolóanyagoknál az egyéb minőségi szempontok fenntartása miatt is lényeges, hogy olyan anyag legyen, ami nem teljesen hermetikus, mint egy nejlonzacskó, mert a kritériumoknak, minőségi tulajdonságnak meg kell felelnie a gyártóknak. Egy része ezeknek környezetbarát már, habár a tintás, impregnált anyagok, nejlon műanyag zsákok nem környezetbarátok. ezeknek jelentős részét inkább megsemmisítik, saját munkájukat könnyítik meg ezzel, felhasználják és utána megsemmisítik, nem leadják erre szakosodott hulladékgyűjtő telepen vagy központban..." /Péter, 43 éves/

A jövőbe tekintve mindegyik interjúalany a környezettudatosságot, a természet védelmét hangsúlyozta ki. Fontosnak találták a keletkező hulladék tényleges feldolgozását nem csak összegyűjtését és lerakó helyen hosszú távú raktározását.

"...Mindenképpen környezetbarát anyagokkal kell dolgoznunk és újrahasznosíthatóak kell, hogy legyenek /György, 42 éves/

"...Az biztos, hogy hatékony vagy jó az összegyűjtés és különböző gyűjtőhelyekre lehet szállítani ezeket, de nem biztos, hogy a gyakorlati része megvalósul, mindenki oda szállít. Egyre több gyűjtőpont kellene a gazdák részére, hogy ez könnyebben elérhető legyen a gazdák részére, ne csak a megyeszékhelyeken, minél több és termeléshez közeli helyeken kéne ilyeneket létrehozni.../Diána, 40 éves/"

"...Mindenféle olyan megoldást kell találni, ami egyszerűvé teszi a benne tárolt anyagok kezelését. Estlegesen a tárolásának megkönnyítését, szállítását, területekre, telephelyre kisszállítás is kardinális kérdés lehet...Péter, 43 éves/"

Továbbiakban megkérdeztük a gazdáktól azt, hogy mit tartanak a hulladékokkal kapcsolatosan további problémának, erre a "tájsebek" jelensége volt a válasz. A vidéki területeken áthaladó emberek igénytelen személtlerakása problémákat okoz a gazdák számára. Tájvédelmi szempontokból komoly problémákat okoz

"...Annyi szemét van a földeken, hogy hónapokig lehetne pótkocsival kivinni azt.../György, 42 éves/"

"...Az útmelletti részekben közlekedők mindent kidobálnak, csak a kocsiban ne legyen. Mindent üveg, fém, mindet.../Lénárt, 42 éves/

"A jogszabály módosítások, amit az a zöld egyezmény után hoztak segítettek, a mezőgazdasági szeméteknél van előrelépés, de még mindig vannak olyanok, akik nem törődnek vele, vannak olyan helyek, ahol olyan dolgok vannak, amiknek nincs helye a szántóföldön... /Péter, 43 éves/

Megvitatás

A körforgásos gazdaság megvalósítása során a kutatott két tématerület kapcsán az alábbi következtetésekre jutottunk. A legtöbb válaszadó témához való hozzáállása pozitív, a környezettudatos magatartásnak, szelektív hulladékgyűjtésnek több támogatója van, mint akik ellenzik ezen tevékenységet. A mezőgazdasági csomagolóanyagokkal kapcsolatosan a gazdák inkább támogatnák a visszaváltását, újrahasznosítását ezeknek a hulladékoknak, minthogy több szemét keletkezzen, ami további környezetre káros hatással járna együtt. Fontosnak találták a keletkező hulladék tényleges feldolgozását nem csak összegyűjtését és lerakó helyen hosszú távú raktározását. Kezdeményeznék a minél közelebbi átadóhelyek létesítését a magasabb fokú együttműködés és újrahasznosítás elérése miatt.

Irodalom

Agrofórum Online (2024): <https://agroforum.hu/agrarhirek/novenyvedelem/huszeves-a-magyar-csomagolo-eszkoz-begyujtesi-rendszer/>, letöltés ideje: 2024.08.15.

Babbie E. (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest: Balassi Kiadó.

CSEBER (2024): Csomagolóeszköz begyűjtési rendszer hivatalos weboldala, <https://cseber.hu/>, letöltés ideje: 2024.08.13.

Európai Bizottság (EB 2018): A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a régiók bizottságának a műanyagok körforgásos gazdaságban betöltött szerepével kapcsolatos európai stratégia {SWD(2018) 16 final}

Európai Bizottság Sajtóközleménye: Questions & Answers: A European strategy for plastics, 2018. január 16. Strasbourg (EU Strasbourg 2018)

European Parliament Press Room: Deal on new rules for more sustainable packaging in the EU 04-03-2024 (EP 2024)

Heltai E., Tarjáni J. (1999): A szociológiai interjú készítése. Budapest: TÁRKI.

Központi Statisztikai Hivatal (KSH 2013): Békés megye számokban

Központi Statisztikai Hivatal (KSH 2018): Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2018. január 1.

Központi Statisztikai Hivatal (KSH NÉP 2022): Népszámlálás 2022

Newing, H. (2011): Conducting research in conservation – A social science perspective. Abingdon: Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203846452>

The green deal: research on environmental awareness and agricultural packaging materials

A. RÁKÓCZI¹ , Zs. VIGH²

¹MATE - Institute for Rural Development and Sustainable Economy, Department of Rural and Territorial Development, Szent István Campus

Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100; e-mail: rakoczi. attila@uni-mate.hu

²MATE – Doctoral School of Environmental Sciences

Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100;

Keywords: Green Deal, environmental awareness, agricultural packaging material, nature and landscape protection

The purpose of our research is to assess people's attitude towards the implementation of the strategic goals of the European Green Agreement. For this purpose, we conducted research in using two methods. We examined the people's opinions on environmentally conscious behaviour and selective waste collection. It should be also noted in this regard that we are aware of the presence of previously developed practices (for example the CSEBER system), but we wanted to primarily measure the attitude of the farmers during our research. For this reason furthermore, we conducted interviews with people engaged in agricultural activities to explore what their opinion is about the use of agricultural packaging materials from a point of view regarding sustainability. We used two methods to achieve your goals. First we conducted an open questionnaire survey using the Google Form application. Then we explored the viewpoints of the interviewees with the help of qualitative research and semi-structured in-depth interviews. Examining the results of our research, we can conclude that the attitude of those involved is positive, that there are more supporters of environmentally conscious behaviour and selective waste collection than those who are against this activity. Listening to the thoughts of the farmers, most of them have a positive attitude regarding the recycling of agricultural packaging materials, but they are aware of the limitations of this activity (the dangers of packaging containing chemicals and plant protection products) and the difficulties of its practical application.